

SAKSBEHANDLER
Tor Kristian Torsvik

VÅR REF.
26/01327-18

DERES REF.

VÅR DATO
04.09.2026

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Tilskudd til fartøyvern - SAVOS-ordningen - Oppfølging av foreslåtte endringer etter innspill og tilbakemelding fra regional kulturmiljøforvaltning

Vi viser til informasjonsskriv om SAVOS-ordningen 17. august og digital samling den 24. august 2026 der vi la frem forslag til justering av SAVOS-ordningen.

Bakgrunn

Riksantikvaren har ansvar for å forvalte tilskuddsordninger som fremgår av Klima- og miljødepartementets årlige budsjettproposisjon under kap. 1429. Klima- og miljødepartementet. Riksantikvarens forvaltning av tilskuddsordninger skal være i henhold til regelverk for den enkelte ordningen og eventuelle føringer gitt av departementet gjennom Prop. 1 S, forskrift eller tildelingsbrev.

Våren 2026 gjennomførte Riksantikvaren derfor en kontroll av regionalforvaltningens praksis for tilskudd fra post 74 til fartøyvern knyttet til SAVOS-ordningen.

SAVOS er en insentivordning og et virkemiddel som skal bidra til økt måloppnåelse for midlene fra post 74 gjennom samfinansiering. SAVOS brukes av Riksantikvaren som et av flere grunnlag for prioritering ved fordeling av tilskudd til regional kulturmiljøforvaltning.

Etter gjennomgangen er det fire forhold som peker seg ut med dagens innretning av SAVOS-ordningen:

1. SAVOS-ordningen utgjør en stor del av post 74
2. Statlig SAVOS-tilskudd blir benyttet til driftsmidler i strid med veilederen
3. Fylkeskommunalt driftstilskudd til museer legges til grunn som egenandel i SAVOS-ordningen
4. Det er behov for bedre dokumentasjon og rapportering

Riksantikvaren sendte derfor ut brev den 17. august med forslag til justeringer av ordningen samt påminnelse om føringene som gjelder fra tidligere gjennom både Forskrift om tilskudd til fartøyvern og Riksantikvarens veileder for SAVOS-ordningen.

Riksantikvarens justeringer er som følger:

- Riksantikvaren innfører en grense som sier at dersom SAVOS-søknadene samlet overstiger 16% av post 74, blir det statlige bidraget redusert med likelydende %sats for alle søkere.
- Riksantikvaren presiserer at den statlige delen av SAVOS-tilskuddet ikke skal gå til drift, i tråd med veilederens føring.
- Riksantikvaren presiserer at drift- eller annet tilskudd til museer, eller museers bruk av ressurser på egne fartøy, ikke kan gjelde som egenandel i SAVOS-ordningen.
- Riksantikvaren presiserer at det gjelder samme dokumentasjon- og rapporteringskrav for SAVOS-ordningen som øvrig tilskudd fra post 74.

Fylkeskommunens tilbakemeldinger

I møtet den 24. august 2026 kom det innspill til Riksantikvarens justeringer, i hovedsak fra Vestland, Akershus og Trøndelag. Fylkeskommunenes innspill var blant annet knyttet til spørsmål om forutsigbarhet for deltagere i ordningen, konsekvenser for enkelte tilskuddsmottakere og ordningens hjemmelsgrunnlag. Det ble også reist spørsmål om det er hensiktsmessig å justere SAVOS-ordningen nå, tatt i betraktning det pågående arbeidet med kulturmiljøforvaltningens tilskuddsportefølje som trolig vil føre til endringer i forholdsvis nær fremtid.

Riksantikvarens vurdering av innspillene

Forutsigbarhet for deltakerne i ordningen og den statlige SAVOS-delens størrelse

Vestland påpeker risikoen for at tilskuddsmottagere ville kunne oppleve kulturmiljøforvaltningen som uforutsigbar, dersom den statlige delen for fremtiden ikke er lik, men blir mindre enn den lokale innsatsen i størrelse.

Riksantikvaren vurderer at endringen må sees i sammenheng med regionalforvaltningens veiledningsplikt og tilskuddsmottakers kjennskap til vilkår for ordningen. Riksantikvarens veileder sier: *tilskudd til SAVOS gis ikke som en automatisk dobling av den lokale/regionale andelen*. Riksantikvaren mener SAVOS-ordningen vil kunne treffe godt også etter justeringen, selv om det innføres en øvre grense for statlig deltagelse i ordningen.

Konsekvenser for deltagelse med utgangspunkt i museumsfartøy

Vestland og Trøndelag fylkeskommune påpeker at enkelte av deres tilskuddsmottakere vil miste sitt tilskudd som følge av endringene. Justeringen av ordningen vil føre til størst endring for de deltagerne som har brukt tilskudd til museer som grunnlag for deltagelse. Dette gjelder Trøndelag fylkeskommune, Vestland fylkeskommune og fartøy eid av museer i Vestland.

At tilskudd reduseres eller faller bort gir selvsagt utslag på handlingsrom og muligheter. Det gjelder for både fartøyeiere og fylkeskommuner. Vi er klar over at fartøyfeltet, inkludert fartøy ved museer, har store behov og at drift av verna og freda fartøy er utfordrende. Likefullt har Riksantikvaren det nasjonale ansvaret for kulturmiljøfeltet og skal som statlig organ bidra til å sikre likebehandling og korrekt tilskuddsforvaltning.

Tilskudd fra SAVOS-ordningen skal kun brukes til tiltak som kan motta tilskudd innenfor post 74 og forskriften. Dagens praksis der museer får status som SAVOS-deltagere gjennom tilskudd de mottar som museum, sikrer enkelte regioner en del av post 74 på vilkår som ikke er i tråd med forskriften. SAVOS-ordningen skal sikre tilførsel av friske midler til fartøyfeltet, og ikke legge til grunn driftstilskudd museer mottar selv om museene prioriterer deler av tilskuddet til bruk på fartøy de eier. Forskriftens §3, pkt. e. sier at det ikke kan gis tilskudd til museumsdrift eller -virksomhet. Selv om Riksantikvaren ser at praksisen slår svært positivt ut for enkeltfartøy, er det vår vurdering at tilskudd fylkeskommunen gir til drift av museum, eller museumsformål, ikke kan legges til grunn for deltagelse i SAVOS-ordningen.

Når fylkeskommunalt tilskudd til museer ekskluderes fra deltakelse i SAVOS-ordningen, vil ordningen beslaglegge en mindre del av post 74. Riksantikvaren mener at denne reduksjonen vil spille positivt inn for både dekningsgraden til deltagende kommuner og det resterende beløpet fra post 74 som blir igjen til fordeling mellom fylkeskommunene og Sametinget.

SAVOS-ordningens hjemmelsgrunnlag

Det ble reist spørsmål i møtet om SAVOS-ordningens hjemmelsgrunnlag og videre Riksantikvarens anledning til å gjøre justeringer i ordningen slik som foreslått. Riksantikvaren er nasjonal kulturmiljømyndighet og fagdirektorat for kulturmiljøforvaltningen. I kraft av dette ansvaret forvalter Riksantikvaren statlige

tilskudd på kulturmiljøområdet, fastsetter nærmere prioriteringer og fordeler tilskuddsmidler i samsvar med Stortingets budsjettvedtak, tilskuddsregelverk og føringer fra Klima- og miljødepartementet.

SAVOS-ordningen er en overordnet praksis som er innført av kulturmiljøforvaltningen, og er ikke en hjemlet rett i lov eller forskrift. Riksantikvaren kan gjøre prioriteringer ved de årlige tildelingene til fylkene, utover det som er nevnt i St. prop 1 S. eller forskrift, så lenge det skjer innenfor de rammene som er gitt der.

Justering av SAVOS-ordningen gjennomføres

Det er Riksantikvarens rolle å føre kontroll med forvaltningen av tilskuddsposter som ligger under våre egne budsjetter. Det er også vårt ansvar å presisere føringer og gjøre endringer når vi ser at tilskudd ikke forvaltes i tråd med føringer. Riksantikvarens justeringer for 2027 innebærer i hovedsak å presisere og konkretisere gjeldende føringer som den regionale forvaltningen allerede er kjent med.

Justeringen er knyttet til behovet for likebehandling mellom fartøyeiere i landets fylkeskommuner og Sametinget. Selv om tilskuddsordningene på kulturmiljøfeltet trolig står ovenfor større endringer i nær fremtid, vurderer Riksantikvaren at det er behov for å gjennomføre endringene nå.

Riksantikvaren understreker at fylkeskommunen står fritt til å støtte museumseide fartøy med tilskudd fra post 74 på lik linje med andre verna og freda fartøy.

Hilsen

Aase Hogfeldt-Eskevik
seksjonssjef

Tor Kristian Torsvik

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Mottakere:
Nordland fylkeskommune
Rogaland fylkeskommune
Sametinget - Sámediggi

Møre og Romsdal fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune

Vestland fylkeskommune

Agder fylkeskommune

Innlandet fylkeskommune

Finnmark fylkeskommune / Finnmárkku fylkkagielda / Finmarkun fylkinkomuuni

Akershus fylkeskommune

Vestfold fylkeskommune

Troms fylkeskommune

Kopi til:

Byantikvaren - Oslo

Buskerud fylkeskommune

Østfold fylkeskommune